

Córais an choirp dhaonna

Léargas tapa ar an gceacht

Oscail an ceacht trí fhiafraí de na daltaí cad iad na jabanna atá á ndéanamh ag an gcorp fós fad atá siad ina suí go socair, ansin cuir 'orgán' agus 'córas coirp' in aithne mar fhoirne atá bunaithe ar jabanna. Sórtálann na grúpaí deich gcárta orgán ar chúig mhata foirne (Análú, Imshruthú, Díleá, Gluaiseacht, Rialú) de réir jab, ní de réir suímh sa chorp. Seiceálann an rang ar an gcrann sórtála idirghníomhach na socrúcháin a bhfuil easaontas fúthu, ansin taifeadann siad sa Dialann Imscrúdaithe trí fhoireann ina n-iomláine agus dhá fhoireann eile ainmnithe. Críochnaigh le slabhra sealaíochta le daltaí deonacha a leanann an ocsaigin go dtí na cosa atá ag rith, ionas go mbeidh na daltaí in ann a rá conas a bhraitheann na córais ar a chéile.

Cuspóirí foghlama

- Na príomhorgáin a ghrúpáil de réir an chórais choirp lena mbaineann siad agus an jab a dhéanann an córas sin
- A mhíniú conas a bhraitheann dhá chóras coirp ar a laghad ar a chéile chun duine a choinneáil sláintiúil

Roimh an gclog: ullmhúchán

An lá roimh ré, priontáil agus gearr amach bileog amháin 'Cártaí le gearradh amach' do gach grúpa: deich gcárta orgán (ainm agus pictiúr amháin) móide cúig lipéad foirne a bhfuil a bpost scríofa orthu, iad gearrtha óna chéile. Greamaíonn gach grúpa lipéad ag barr gach ceann de chúig phíosa cárta chun a mataí foirne a dhéanamh, le maide gliú (nó le Blu Tack chun na cártaí a úsáid arís). Coinnigh an chuid 'Cártaí tacaíochta' i leataobh, do ghrúpaí atá i bhfostú amháin. Ná húsáid scáthchruth coirp. Bíodh an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' réidh agat ar an gclár bán idirghníomhach.

Ábhair

Earra	Líon	In aghaidh	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
cártaí orgán le gearradh amach (scamhóga, píobán garbh, croí, soithigh fola, goile, stéigeacha, cnámha, matáin, inchinn, néaróga)	1	grúpa	bileog inphriontáilte a chuirtear ar fáil	scríobh ainmneacha na ndeich n-orgán agus a línte jab ar nótaí greamaitheacha nó ar sheanchárta
cúig mhata foirne: gearr na cúig lipéad foirne den bhileog 'Cártaí le gearradh amach' agus greamaigh gach ceann acu ag barr a phíosca cárta féin nó a bhileog pháipéir féin	1	grúpa	bileog inphriontáilte a chuirtear ar fáil	cúig bhileog pháipéir, agus ainm foirne agus a post scríofa ag barr gach bileoige
maide gliú, nó Blu Tack má tá na cártaí le húsáid arís	1	grúpa	seomra ranga	téip ghreamaitheach
Leathanach na Dialainne Imscrúdaithe	1	dalta	bileog inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach bán A4 roinnte ina chúig bhosca foirne le lipéid orthu
pinn luaidhe nó pinn luaidhe daite	1	dalta	seomra ranga	aon uirlisí scríbhneoireachta nó líníochta sa seomra ranga
seanchárta bán nó nótaí greamaitheacha d'orgáin bhreise an dúshláin	3	grúpa	seomra ranga	páipéar breise stróicthe ina stiallacha

Pointe sábháilteachta

Ba chóir do dhuine fásta na cártaí orgán a ghearradh roimh ré, nó déan maoirseacht ar úsáid siosúr má bhíonn na daltaí ag críochnú an ghearrtha. Níl aon ghuais eile ann.

Céimeanna teagaisc

- **Ag tosú:** Coinnigh gearr agus fiosrach é. Bailigh trí nó ceithre jab (análú, an croí ag bualadh, an lón á dhíleá, smaoineamh, gluaiseacht), glac go dearfach le gach ceann acu, agus ná hainmnigh na cúig chóras agus ná tabhair na cártaí amach fós. Cuir an phríomhcheist: má tá an oiread sin jabanna ag an gcorp, conas a eagraíonn sé iad?
- **Is foirne iad córais an choirp:** Léigh an dá shainmhíniú ar an gclár leis an rang. Ná taispeáin ach cárta an chroí agus léirigh an riail sórtála os ard: sórtálaimid de réir jab (caidéalaíonn sé fuil), ní toisc go bhfuil sé in aice leis na scamhóga. Cuir cárta an chroí ar ais leis an tsraith; ná hainmnigh na cúig fhoireann agus ná leag aon chárta síos fós.
- **Sórtáil foirne na n-orgán:** Ainmnigh na cúig fhoireann agus na grúpaí ag déanamh a gcuid mataí. Léirigh conas cárta amháin a chur ina áit: caidéalaíonn an croí fuil, mar sin téann sé le hImshruthú. Siúil timpeall agus tabhair dúshlán grúpaí a shórtálann de réir shuíomh an orgáin sa chliabh, leis an gceist 'Cén post a dhéanann an t-orgán seo i ndáiríre?' Treoraigh ar ais iad chuig líne an phoist ar an mata.
- **Seiceáil ár gcuid sórtála ar an gclár:** Is tusa a stiúrann an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála'; deir na daltaí cá dtéann gach cárta, le habairt faoina phost. Tabhair faoin gcroí ar dtús. Tar éis gach cárta a chur ina áit, fiafraigh de phéire eile an aontaíonn siad leis agus cén fáth. Féadfaidh grúpaí cárta amháin a bhogadh agus a rá cad a d'athraigh a n-intinn, agus ansin a gcuid cártaí a ghreamú síos.
- **Tarraing foirne na gcóras:** Cuir an leathanach Dialainne i láthair mar bhealach chun an tsórtáil chomhaontaithe a dhaingniú: trí fhoireann lánlipéadaithe (ainm, post, orgáin) móide an dá fhoireann eile ainmnithe le horgán amháin ar a laghad an ceann. Ná ceadaigh imlínte iomlána den chorp. Coinníonn na grúpaí a mataí críochnaithe os a gcomhair agus iad ag scríobh.
- **Cuir an jab ar aghaidh:** Cuir cúigear daltaí deonacha ina seasamh i líne chun tosaigh, duine amháin do gach fhoireann, san ord atá ar an gclár. Léigh na línte leis an rang ar dtús, ansin déan an slabhra 'cosa ag rith' uair amháin: Rialú, Análú, Imshruthú, Díleá (rinne sé a chuid oibre roimh an rith), Gluaiseacht. Deir gach duine deonach a líne féin agus síneann sé méar i dtreo an chéad duine eile. Glaoigh ar phéirí gan rabhadh go dtí go bhfaighidh tú dhá ráiteas ar a laghad faoin gcaoi a mbraitheann na córais ar a chéile, sula gcuireann tú na hábhair ar ais.

Cad ba chóir a bheith le feiceáil

Eochair na sórtála: Análú: scamhóga, píobán garbh; Imshruthú: croí, soithigh fola; Díleá: goile, stéigeacha; Gluaiseacht: cnámha, matáin; Rialú: inchinn, néaróga. Rath maidir le spleáchas: ainmníonn dalta dhá chóras agus conas a bhíonn ceann amháin ag brath ar an gceann eile (mar shampla, bíonn ocsaigin ó Análú agus fuil ó Imshruthú de dhíth ar na matáin). Nuair a chuirtear cárta san áit mhícheart, is de bharr áit an orgáin sa chorp é beagnach i gcónaí (an croí le hAnálú); cuir an cheist faoin jab arís.

Ceacht 1

Míthuisceintí agus idirghabhálacha

- **Cuireann daltaí an croí le hAnálú toisc go bhfuil an dá cheann sa chliabh.** Taispeáin cárta an chroí agus fiafraigh 'Cén jab a dhéanann an croí i ndáiríre?' Athluaigh 'caidéalaíonn sé fuil', ansin cuir ar Imshruthú é. Cuir i bhfocail arís é: sórtálaimid de réir jab, ní de réir a gcomharsan sa chorp.
- **Ceapann daltaí gur cheart do Dhíleá teacht ar dtús i gcónaí sa tslabhra 'cosa ag rith', nó go n-oibríonn na córais ceann i ndiaidh a chéile i scuaine sheasta.** Aontaigh go ndearna Díleá a chuid oibre roimh an rith, ansin fiafraigh cad a chuir sé isteach san fhuil. Cabhraigh leo a thuiscint go mbíonn na córais ag tabhairt oibre dá chéile an t-am ar fad, ní in ord seasta amháin.
- **Tugann daltaí fáth le socrúchán bunaithe ar léarscáil den chorp ('tá sé in aice leis na scamhóga') seachas abairt jab.** Ar an gcrann sórtála idirghníomhach, diúltaigh don socrúchán go dtí go dtugann siad an líne jab ón mata. Mol 'caidéalaíonn sé fuil, mar sin Imshruthú' mar an cruthúnas atá de dhíth ar an rang.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Ná tabhair ach ceithre chárta don ghrúpa ar dtús (scamhóga, croí, goile, inchinn) agus tairg na Cártaí tacaíochta a bhfuil jab gach orgáin priontáilte orthu cheana féin. • Glac le dhá fhoireann le lipéid iomlána agus an chuid eile ainmnithe le horgán amháin ar leathanach na Dialainne.	• Tar éis na sórtála a comhaontaíodh, cuireann siad saighead amháin idir dhá fhoireann ar leathanach na Dialainne agus scríobhann siad conas a thugann foireann amháin obair don cheann eile. • Glaoigh orthu ar dtús tar éis an tslabhra 'cosa ag rith' le go dtabharfaidh siad abairt faoin gcaoi a mbraitheann córais ar a chéile.	• Scríobhann siad orgán breise ar stiall bhán, cuireann siad ar mhata é, agus tugann siad fáth bunaithe ar jab (glac le hae → Díleá ag an leibhéal seo; fág an craiceann i leataobh go dtí níos déanaí). • Déanann siad léirmheas os ard ar shórtáil atá bunaithe ar shuíomh agus athluann siad an riail 'jab, ní áit' don rang.

Nasc traschuraclaim

Nasc le caint OSPS faoi chorp sláintiúil: ainmnigh cén córas a n-éisteann dochtúir leis le steiteascóp, agus cén fáth.